

Arkeologi, fornlämningar och fornfynd

Omslagsbild: Intressanta stenåldersfynd från Dalarna. Foto: Pär K Olsson

*I detta varierande landskap mellan Särna och fjällen finns stenåldersboplatser, fångstgropar, järnåldersgravar och järnframställningsplatser.
Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum*

Arkeologi handlar om att försöka tolka fornlämningar och fornfynd för att få kunskap om människors liv från istid till nutid – men också om att bättre förstå varför landskapet ser ut som det gör idag.

Dalarna är ett mångfacetterat landskap med stor variation i både kultur- och naturlandskapet. Här finns många olika forn- och kulturlämningar efter jakt- och fångstkultur, jord- och skogsbruk, fäbodbruk, gruv- och metallhantering, industrier, same- och finnkultur och mycket mera.

I Dalarna finns mer än 32 000 kända forn- och kulturlämningar. Det är gravar, boplatser, fångstgropar, järnframställningsplatser, ristningar och en lång rad andra lämningar som speglar de 10 000 år det bott människor här. Det finns säkert många tusen fler lämningar som inte är kända än

Vi arkeologer på Dalarnas museum undersöker och kartlägger Dalarnas äldre historia. Kanske kan du bidra? Har du hittat något du tror är gammalt? Kanske har du hittat ett föremål när du grävt i trädgården eller sett någon märklig formation i skogen? Kontakta oss så kan vi hjälpas åt att komma fram till vad det är. Är det ett fornfynd eller en fornlämning hjälper vi till att registrera det i det nationella **Kulturmiljöregistret (KMR)**.

Om du känner till oregistrerade fornlämningar eller fornfynd, eller om du vill fråga eller berätta något inom arkeologi och kulturlandskap – kontakta oss. Ditt fynd eller berättelse kan vara en mycket viktig pusselbit.

Gravröse på Fornäs udde i Runn. Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum

*Fångstgropssystem mellan Oreälven och sjön Skattungen.
Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum*

Fornlämningar och fornfynd

Ansvaret för att bevara fornlämningar efter tidigare generationer delas av alla.

Det är länsstyrelsen som fattar beslut i ärenden som rör fornlämningar medan Dalarnas museum informerar om fornlämningar och dokumenterar oregistrerade fornlämningar och fornfynd.

Fornlämningar är spår efter varaktigt övergiven mänsklig verksamhet som antas ha tillkommit före år 1850. Dessa skyddas av Kulturmiljölagen (1988:950). Enligt denna lag är det förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning, men i vissa fall kan länsstyrelsen ge tillstånd till ingrepp i den. De kan även fornlämningsförklara lämningar som är yngre än 1850 om det finns särskilda skäl med hänsyn till dess kulturhistoriska värde.

Vad gör du om du hittar fornlämningar vid markarbeten?

Då måste du omedelbart avbryta arbetet och kontakta Länsstyrelsen Dalarna. Lagskyddet gäller även för markområdet runt lämningen.

Vad gör du om du hittar en fornlämning eller ett fornfynd?

Om du känner till en fornlämning eller ett fornfynd som inte är registrerat sedan tidigare – kontakta Länsstyrelsen Dalarna eller Dalarnas museum. Nya fynd är alltid intressant och leder till nya kunskaper. Då kan vi dokumentera fornlämningen eller fornfyndet och se till att det blir registrerat i KMR. För att ta reda på om en fornlämning redan är registrerad eller för att få veta mer om en fornlämning, kan du gå in i KMRs Forsök

<https://app.raa.se/open/fornsok/>.

**Information om alla kända registrerade forn- och kultur-
lämningar hittar du på Skogens pärlor:**

<https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

Östra Silvbergs gruva. Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum

Masugn vid Silvhytteå. Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum

Vi behöver få följande information av dig:

Ditt namn, adress, telefonnummer, E-postadress. När det gäller fornlämningen eller fyndplatsen: GPS-koordinater (helst i Sweref) och en markering på karta. Lämningens längd, bredd, höjd och djup. Finns foto tar vi gärna emot det! Uppgifter om när och hur lämningen eller fyndet påträffades och av vem.

Får du behålla fornfyndet och kan du få pengar för det?

Som privatperson får du oftast behålla fyndet om det är ett så kallat lösfynd. Det gäller inte om fornfyndet hittats på eller vid en fornlämning, eller består av två eller fler föremål i en så kallad depå. Du får inte heller behålla föremålet om det består helt eller delvis av guld, silver, brons eller koppar. I samtliga dessa fall skall fyndet

tillfalla eller erbjudas staten, vilket innebär att staten ersätter dig med det aktuella värdet av metallen. Sådana fynd måste alltid och snarast anmälas till länsstyrelsen, polismyndigheten eller Dalarnas museum. Utebliven anmälan är straffbar.

Får du använda metallsökare?

Om du vill använda metallsökare måste du ha tillstånd från länsstyrelsen. Ett sådant tillstånd lämnas endast ut för begränsade områden som angivits på karta. Aldrig i anslutning till en fornlämning.

Kvarnsten i ett stenbrott på Skärberget, väster om Bingsjö. Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum

Fäbodristning på sten vid Nybolets fäbodrar. Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum

*Stenyxor hittade som lösfynd i Dalarna.
Foto: Susanne Nyhlén, Dalarnas museum*

*Bronsåldersföremål från St Skedvi och Lima.
Foto: Greger Bennström, Dalarnas museum*

Arkeologernas arbete

En viktig del av vårt arbete är att svara på allmänhetens frågor om fornlämningar, fornfynd och kulturmiljöer, besiktiga nyanmälda fornlämningar, hålla föreläsningar, guida samt ha kurser och skolvisningar om länets äldre historia. Vi arbetar med allt från rådgivning och förmedling till omfattande inventeringar, utredningar och undersökningar av fornlämningar både på landsbygden och i städerna. Varje år skriver vi en rad rapporter och informerar kring undersökningar och det historiska landskapet. Vi utför uppdrag som på olika sätt är kopplade till arkeologi och kulturmiljöer och ofta kan skräddarsys efter beställarens önskemål.

I museets samlingar finns det över 15 000 arkeologiska föremål från hela Dalarna. Det rör sig både om enstaka föremål, som slumpmässigt hittats ute i landskapet, och föremål som påträffats vid arkeologiska utgrävningar och inventeringar. Föremålen är alltifrån stenåldern fram till 1800-tal. Både forskare och privatpersoner är välkomna att besöka våra samlingar för att närmare studera föremålen. Besök sker efter tidbeställning.

En arkeologisk undersökning avslutas med en rapport. På vår hemsida kan du läsa om resultaten av de undersökningar museets arkeologer gjort och från 2007 kan du ladda ner hela rapporter som pdf-filer.

Pil- och spjutspetar ur Dalarnas museums samling. Foto: Pär K Olsson

Vi arkeologer får många frågor som berör fornlämningar och fynd.

Om du har frågor är du välkommen att ställa dessa till oss.

Känner du till oregistrerade fynd eller fornlämningar hör av dig!

Din information kan vara mycket värdefull och ge oss en ny och viktig pusselbit!

Arkeolog Jenny Karlsson

Telefon 023-666 55 71

jenny.karlsson@dalarnasmuseum.se

Dalarnas museum

Box 22

791 21 FALUN

Fäbodristning på tall väster om Dalbyn. Foto: Maria Lannerbro Norell, Dalarnas museum

Armring av guld från vikingatiden funnen i Långsbyn vid Långshyttan. Foto: Pär K Olsson

www.dalarnasmuseum.se

Telefon: 023-666 55 00
Stigaregatan 2-4, Falun

Öppettider: tisdag-söndag kl 11-17

[Följ oss på Facebook och Instagram](#)